

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології

Актуальні питання культурології

**АЛЬМАНАХ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА»
КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ
КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»
ТОМ I
15-16 листопада 2007 року**

Засновано у 2003 році

Рівне - 2008

ББК 71.0
А 43
УДК 008:168.522

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна” кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції **“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”**: У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008. – Т.1. – 204 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. - кандидат педагогічних наук, професор, зав. кафедри культурології РДГУ (голова редколегії)

Редакційна колегія:

Афанасьєв Ю.Л. - доктор філософських наук, професор ДАКККіМ (Київ)
Баканурський А.Г. - доктор мистецтвознавства, професор Одеського національного політехнічного університету
Воробйов А.М. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Граб О.В. - кандидат мистецтвознавства, доцент РДГУ
Дем'янчук О.Н. - доктор педагогічних наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Жилик С.І. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Коваль Г.П. - доктор педагогічних наук, професор РДГУ
Крالیук П.М. - доктор філософських наук, професор НУ “Острозька академія”
Круль П.Ф. - доктор мистецтвознавства, професор Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаніка
Кушнарєнко Н.М. - доктор педагогічних наук, професор ХДАК
Поніманська Т.І. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Постоловський Р.М. - кандидат історичних наук, професор РДГУ
Стоколос Н.Г. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Троян С.С. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Швецова-Водка Г.М. - доктор історичних наук, професор РДГУ

Рецензенти:

Арцишевський Р.А. - доктор філософських наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Брилін Б.А. - доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського

Науковий редактор – **проф. Виткалов В.Г.**
Упорядники випуску – **проф. Виткалов В.Г., доц. Граб О.В.**

ISBN 978-966-8424-77-9

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 26.10.2007 р.)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

доступу до засобів масової інформації, особливо електронних; підтримки впливових людей; морально-вольових якостей політичного лідера.

У цілому ж для вдосконалення виборчих технологій в Україні необхідно, щоб відбулися якісні зміни у свідомості населення України, а також зміни суспільних норм і пріоритетів.

Джерельні приписи

1. *Амелин В.Н., Устименко С.В.* Технология избирательной кампании. – М., 1993. – С. 19.
2. *Бекешикіна І.* Акції Помаранчевої революції: що спонукало людей вийти на вулицю? // Політичний портрет України. – 2005. – № 32.
3. *Биденко А.* НЛП от управления к манипулированию // BUSINESS communication. – 2003. – № 11-12.
4. *Варій М.Й.* Політико-психологічні передвиборчі технології: Навч. метод. посіб. – К.: Ельга Ніка-Центр, 2003. – 400 с.
5. *Верман О.* Нейролінгвістичні засоби впливу у виборчій кампанії // Політична психологія: Наук. зб. – Л.: Ліга-Прес, 2003.
6. *Вьдрин Д.* Очерки практической политологии. – К., 1991. – С. 72-93.
7. *Кара-Мурза С.Г.* Манипуляция сознанием. – К.: Оріяни, 2000.
8. *Колодій А.* Від „Сірої зони” до кольору сонця: помаранчева революція і демократичний перехід в Україні // Агора. Випуск 1. Україна – нові перспективи. – К.: Стилос, 2005. – С. 9-23.
9. *Колодій А.Ф.* Нація як суб’єкт політики. – Львів: Кальварія, 1997.
10. *Кочубей Л.О.* Виборчі технології: політологічний аналіз (на прикладі виборів до парламенту сучасної України): Монографія / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – К.: Юридична думка, 2006. – 280 с.
11. *Лукашов А.В., Пониделко А.В.* Черный PR как способ овладения властью, или Бомба для имиджмейкера. – 3-е изд., испр. и доп. – СПб.: Бизнес-Пресса, 2002.
12. *Методи соціально-психологічного впливу на електорат.* – <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php?m=1&n=22&c=225>
13. *Поляков В.* Що в твоєму імені? Особливості національного політичного ребрендингу. – http://www.pravda.com.ua/news_print/2006/11/9/50469.htm
14. *Рожкова І.* Час жонглерів ілюзіями // День. – 2006. – 15 лют.
15. *Шкляр Л.* Вибір координат: Проблема наступництва // Україна дипломатична. – 2005. – Вип. 5. – С. 55.

УДК [316+008]-057.875

Ковалюк В.В., Ковальчук Т.Г., Романюк С.К. -
викладачі РДГУ

Соціокультурні проблеми студентської молоді та основні напрями пошуків соціальної ідентичності

Становлення духовного світу української молоді має вирішальне значення для життя не тільки молодого покоління, але й усього суспільства в цілому. Роль духовного чинника різко зростає в кризових, екстремальних ситуаціях. Стійкі життєві орієнтації – це необхідна умова адаптації молоді в складному сучасному світі. Духовна культура визначає можливості усвідомлення того, що відбувається, діалогового спілкування соціальних груп, зниження вірогідності маніпулювання.

У політичних відносинах провідна роль належить ідеології, що є духовним феноменом суспільного життя. Ідеологія – поняття, в основу якого закладена мінливість і варіативність; підкреслюється і схожість ідеології з наукою, і водночас ідеологія виявляється в суспільній і груповій психології і може виступати як „помилкова свідомість”. У реальному житті будь-яка соціальна група, і аналізоване в цій роботі студентство, у зв’язку з тими або іншими подіями завжди щось випробує, переживає, оцінює, тобто її свідомість набуває певного стану. Ідеологічне оціночне ставлення, втілюючись у громадській думці, морально-психологічній атмосфері та інших соціально-психологічних явищах, набуває своєї дієвості.

Вага і значущість молоді як суб’єкта політичних змін (що далеко не завжди пов’язано з реальною

участю в цих змінах) усвідомлюється представниками різних політичних сил – від правлячих кіл до опозиції. І цей інтерес спонукає до вивчення проблеми „молодь і політика”. У світі виділення вивчення молоді в окремий напрям було викликано політичними причинами і початок цього процесу – 60-ті рр. ХХ століття. Наприкінці 60-х років по багатьох країнах прокотилася хвиля „бунтів молодих”, гострої конфронтації студентів із владою, акцій протесту, і стихійних, і якоюсь мірою організованих.

Україна не пережила цього досвіду, але наприкінці 60-х років відчувалося соціальне піднесення молоді, зміна ролі молодого покоління, і у вивченні суспільних масових явищ почала формуватися традиція лонгитюдних досліджень молоді в рамках радянської емпіричної соціології. Хоча багато в чому дослідницька практика повторювала ідеологічні штампи свого часу, відпрацьовувалися методики опитувань, збору даних у різних соціокультурних галузях. Радянському ладу не був чужий і облік, і боротьба з настроями молоді, і, до певної міри, гра. Але головна відмінність полягає в тому, що молодіжні рухи й акції на Заході багато в чому змінили світ, багато в чому переродилися самі. Україна зараз стикається з абсолютно різнорівневими проблемами молодіжної субкультури, у тому числі й політичної, із проблемами молодіжної агресії. Певні явища молодіжної політичної культури перейшли в стадію загнивання, не пройшовши повною мірою стадії розвитку, залишаючи після себе розчарування й індиферентність. Як в індивідуальному розвитку тільки той досвід навчає, який вдалося інтегрувати у свідомість, так і в колективних процесах продуктивно усвідомлене, що увійшло до культури, виявляється не тільки на рівні вербальних реакцій і рефлексії, але й у способі життя.

Соціокультурні аспекти модерну на рівні професійної і загальнокультурної реалізації молоді характеризуються подоланням відчуження, у політичному житті суспільства, у формуванні політичної культури молоді, зокрема наростають зворотні процеси – збільшується відчуження.

Глобалізація, будучи об’єктивним процесом формування єдиного фінансово-інформаційного простору, посилює деструктивний характер соціокультурних змін у всьому світі і в Україні зокрема. Відомий той факт, що підтверджується історією світової науки, що вчені й мислителі, які знаходяться на порозі тієї або іншої рішучої епохи, часто бачать її значення і результат більш ясно, ніж подальші покоління. Перебуваючи на порозі глобального відчуження, Е. Фромм побачив одну з основних небезпек у політичній культурі – розвиток технологій формування масової свідомості. Несамостійність сучасної людини по відношенню до суспільства набуває такого характеру, що вона вже майже перестає жити власним духовним життям, надзвичайна організованість суспільного життя закономірно переходить в організацію божевілья. Е Фромм говорить про необхідність перетворення „пасивної демократії – демократії спостерігачів, в активну – демократію участі”.

Тож оцінка Е.Фроммом молодіжних рухів 60-х рр. і молодіжної субкультури не втратила своєї актуальності й донині. На його думку, багатьом бунтарям так і не „вдалося піднятися із ступеня свободи „від” на ступінь свободи „для”. У молодих людей розвинулася майже хвороблива огида до всіх без розбору традицій, у тому числі й до ідей „найбільшого розуму людства”. Будучи спочатку ідеалістами і мрійниками, проте, не маючи за плечима ні традицій, ні досвіду, ні політичної мудрості, вони стають тими, що зневірилися, схильними до переоцінки власних здібностей і можливостей, і намагаються досягнути неможливого за допомогою сили або наркотиків. У своєму відчаї бачать вихід у деструктивних діях [1].

Сучасні західні політичні рухи антиглобалістів, що борються проти негативних наслідків глобалізації, включають і молодіжні організації, які істотно відрізняються від інших антиглобалістських структур своєю неформальністю і радикальними акціями. Показовий приклад – анархісти. Саме вони б’ють вітрини і перевертають машини. Більшість організацій засуджує їхню тактику, намагаючись від них відмежуватися, щоб уникнути дискредитації руху.

Сучасні організації без внутрішніх регламентуючих документів і чіткої структури, що включають молодих людей з високим освітнім рівнем, прийшли й до України. Вони не просто друкують екологічні бюлетені, а й діють. Але чи ці організації визначають майбутнє молодіжного політичного руху? Напевно, ні. Вони нечисленні, піддаються серйозним гонінням, звинувачуються протидіючою стороною, що має владу і ресурси, у всіх смертних гріхах. Але навіть не це головна причина. В українському суспільстві інший радикалізм має більший потенціал і соціальну базу, що визначається політичним мисленням або його відсутністю.

Відчуженість сучасної української молоді від процесів активного перетворення суспільства на основі наявних форм демократичної участі обумовлена не тільки загальними для всіх соціальних верств причинами, але й віковими особливостями групи. З одного боку, форми сприйняття для всіх

груп населення стають приватними (скорочуються сфери, де власне життя визначають колективні дії) і одночасно – позаісторичними. Тимчасові обрії життєсприйняття звужуються.

З іншого боку, учні старших класів школи і студенти проходять стадію зміни тимчасової перспективи, що тісно пов'язано з переорієнтацією юнацької свідомості із зовнішнього контролю на самоконтроль і зростанням потреби в досягненні конкретних результатів.

Розширення тимчасової перспективи означає також зближення особистого та історичного часу. Дитина історичний час сприймає як щось безособове, об'єктивне, знаючи хронологічну послідовність подій і тривалість епох, сприймаючи їх однаково далекими. Те, що було 30 років тому, для неї така ж давнина, як події, що відбувалися на початку нашої ери. Щоб підліток або юнак справді усвідомив історичне минуле і свій зв'язок із ним, воно повинно стати фактом його особистого досвіду. Інтерес і входження в політичне життя проходять поступово. Для сьогоденної України індикатором первинного входження до сфери політичних переконань є ставлення до важливих змін в історичному розвитку України, до перетворень у соціально-політичній сфері, формування особисто обґрунтованої оцінки стану справ у країні.

Слід зазначити, що молоді властива така характерна риса, як переоцінка власного благополуччя, а для студентства – своїх професійних перспектив. Студенти ж, хоча й виявляють турботу з приводу свого майбутнього працевлаштування після закінчення ВНЗ, сподіваються переважно на успішний варіант професійної кар'єри. Сучасна вища освіта відтворює диспропорції на ринку праці, який є сегментованим, і важко піддається регулюванню.

На думку багатьох дослідників у галузі соціології молоді, соціокультурна особливість студентства – відсутність власного, у повному розумінні слова, статусу, що характеризується або соціальним станом сім'ї, або своїм майбутнім статусом, пов'язаним із професійною підготовкою.

На формування духовної культури студентства впливає демографічний чинник. Сучасна міська молодіжна сім'я з одним-двома бажаними дітьми виховує високі вимоги у молодих людей, нетерпимість до критики, звичку вирішувати складні проблеми спрощеними вольовими прийомами. Це теж накладає свій відбиток на політичні погляди молоді і бачення політичного поля.

Існує думка, що для студентів, і молоді в цілому, політика не є пріоритетною сферою інтересів, хоча вони й відчують певний вплив політичних подій у країні на своє життя. Політична зацікавленість молодих людей має „вибірковий характер” і виявляється від випадку до випадку.

Про відсутність змістовного інтересу до політики свідчать заяви молодих людей, що їх інтерес до політики зводиться до того, щоб іноді послухати по радіо або подивитися по ТБ політичну інформацію. За даними соціологічних опитувань, близько 90% молоді щодня дивляться телепередачі, які містять політичної інформації не менше, ніж реклами. Частіше люди сприймають цю інформацію не тому, що хочуть, а тому, що вимушені. На цьому принципі ефективно працює реклама, яку лише небагато людей дивляться спеціально. Пасивний інтерес до політики залежить передусім, від доступності тих або інших каналів, від телевізійних уподобань молоді.

Пасивні споживачі інформації мають загальні уявлення про політичне життя країни, про основних учасників політичного процесу. Якщо якісь обставини примусять їх обернутися обличчям до політики, їм не доведеться починати з нуля.

Процеси політичної соціалізації багато в чому відбуваються приховано. Причин декілька. Найголовніша – що ці процеси включаються у формування світогляду покоління. Друга, але не менш значуща, що ряд політичних організацій, які займаються агітацією і залученням у свої ряди молоді, діють на „горизонтальному рівні”, центральні ЗМІ помічають їх лише зрідка. Прослідкувати окремі аспекти політичної соціалізації студентів можна за електоральною поведінкою або намірами. Процеси формування політичної культури нового покоління можна виявити, аналізуючи електоральну поведінку і реальні політичні акції нечисленних молодіжних рухів. Як правило, ідеологічні принципи студентства розмиті й еkleктичні, стереотипи поведінки яскравіше проявляють приховані структури групової свідомості та соціокультурних спільностей.

Структура молодіжного електорату в основних своїх елементах збігається зі структурою електорату в цілому: тут є своє „болото”, група „проти всіх” і власне електорат. „Болото” складають люди, які абсолютно не цікавляться політикою. Вони не можуть сформулювати ставлення до відомих політичних постатей і не хочуть мати справи з політикою. Представники групи „проти всіх” не довіряють жодному з відомих їм політиків. Близько 60% студентів мають свої політичні уподобання.

Цікаво, що серед усіх електоральних груп молоді, і тих, що мають досить стійкі політичні уподобання, і тих, що не цікавляться політикою, домінує думка, що політика – брудна справа, вид високоприбуткового

бізнесу. Політики і керівники дбають лише про свої інтереси. Більшість представників студентської молоді вважає політику сферою, де діють жорстокі кримінальні правила. І коли вони дізнаються про щось непривабливе або навіть відверто злочинне щодо різних політичних персонажів, це не викликає у них здивування. Власне, нічого іншого від влади або політиків вони не очікували. Студентська молодь висловлює думку, що її участь у політичному житті зводиться тільки до виборів.

Протестне голосування є певною мірою віддзеркаленням не тільки протестних настроїв, але й індикатором наявності соціальної бази протестних рухів. Як не парадоксально, криза соціальних взаємозв'язків може знайти своє розв'язання у формуванні нових соціокультурних спільностей, що утворюються в протестних формах і проявах. Адміністративне та індустріальне втручання в приватну сферу, в „особисте життя” можуть спровокувати демонстрацію молодіжної агресивності. У цьому плані нові соціальні рухи (включаючи різні цивільні ініціативи, рух зелених, маргінальні партії та організації) є, з одного боку, виразом нових небезпечних ситуацій у суспільстві і суперечностей, що загострилися. З іншого боку, форми політизації і проблеми стабілізації випливають із процесів складання соціальної ідентичності, у звільненому від традицій життєвому просторі. Зіткнення цих процесів із суспільними й політичними обмеженнями і протидіями породжують нові напрями пошуків.

Різні форми альтернативної молодіжної субкультури – це свого роду експеримент, що дозволяє виробити нові форми поведінки із соціальними умовами і шляхи формування соціокультурних спільностей. Можливі тенденції майбутнього розвитку цих спільностей можна виявити на прикладі напівлегальних, офіційно не зареєстрованих радикальних екологічних організацій, що намагаються перешкодити будівництву шкідливих виробництв. Для них характерні відсутність регламентуючих документів і чіткої структури. Зв'язуючою ланкою може бути сайт у мережі Internet. Як правило, в акціях радикальних екологів беруть участь представники різних соціальних верств: студенти, професійні екологи, бізнесмени-невдахи. Освітній рівень – вище середнього. В організаціях такого типу відбувається природна для розмитой структури постійна зміна учасників (тривалість участі теж може бути різною), окрім тих, хто є організаційним ядром. Незважаючи на виявлену в більшості випадків марність зусиль, нечисленність і утопічність багатьох акцій цих рухів, за допомогою нових інформаційних технологій можуть формуватися соціокультурні спільноти, відмінною рисою яких є їх лабільність, мережева структура і водночас спрямованість на розв'язання конкретних проблем. Домінуюча логіка соціокультурних спільностей з мережевою структурою призводить до розвитку „самобутності опору” як культурного феномену [2].

Намагання брати участь у політиці у формах нової політичної культури (цивільні ініціативи, суспільні рухи) призводять до розмивання меж політики, але, поки що, в українських умовах у незначній мірі. У політичній культурі молоді України дослідники знаходять паралелі із змінами напрямів політичної активності молоді у світі. Так, соціологами наголошується, що, як приклад зниження ролі традиційних цінностей у суспільстві, часто наводиться аполітичність молоді, її пасивність і відчуженість від соціально-політичних процесів. Проте більш глибокий аналіз свідчить, що так звана аполітичність молоді пов'язана з відсутністю на політичній арені сил, здатних виразити її інтереси, які виходять за межі пропонованого політиками асортименту ідеологічних доктрин.

Опинившись, як і властиво молоді, на крок попереду старших вікових груп і вступивши в епоху постмодернізму, вона сповідає постматеріалістичні гуманістичні цінності, серед яких домінують егалітарні й „зелені” орієнтації. Тобто сучасна молодь у багатьох країнах світу має чіткі ціннісні уявлення, але при цьому не висунула зі свого середовища якогось соціального лідера, здатного конвертувати ці переконання в політичну програму.

Нарешті, в умовах масового маніпулювання свідомістю людей, сама політична участь змінила для молоді своє значення. Класичні форми соціально-політичної активності втратили для неї інтерес. Так, наприклад, на сьогоднішній день привабливішими для молодих європейців є глобальні наднаціональні проекти на зразок охорони навколишнього середовища, боротьби за права людини, допомоги країнам, що розвиваються [3].

Фундаментальне значення в змінах ролі й значенні політичного має виникнення корпоративно організованих владних і впливових груп. На думку сучасного соціолога і політолога М. Кастельса, трагедія і фарс полягають у тому, що в той момент, коли більшість країн світу, нарешті, завоювали доступ до інститутів ліберальної демократії, ці інститути виявилися такі далекі від структур і процесів, що відіграють сьогодні реальну роль, що більшості вони уявляються знущальною усмішкою на новому обличчі історії [2].

Духовна культура – це в першу чергу просторово-часові структури. Філософи, які аналізують українську культуру, бачать дезорганізацію простору і часу, що позбавлені всякої фундаментальної теми або концепції, здатної згуртувати людей. Безладність подій тільки посилює надії на деяке рішення, яке зупинить розкладання існуючих структур, задовольнить потребу в співтоваристві.

Зараз потребу у впорядкуванні часу певною мірою задовольняють демократичні процедури. Майбутнє розбивається на послідовні події схемою виборів. Демократія в такому організаційному розумінні робить можливим прогнозування майбутнього.

Проте така передбачуваність припускає змістовне розуміння і бачення свого майбутнього. Розклад виборів сам по собі не дає перспективи розвитку або проекту майбутньої соціальної інтеграції і самовизначення суспільства. У таких умовах від людей не можна вимагати послідовної і раціональної стратегії поведінки ні в політиці, ні в економіці. Спрацьовує тільки рефлекс миттєвого пристосування, який нас відводить ще далі від інтеграції в суспільстві [4].

Молодь відрізняється не тільки потенційною активністю і можливістю агресивних дій.

„Технологічність” сучасного політичного процесу призводить до того, що розігруються найефективніші карти, вони ж – найнебезпечніші. Національно-патріотичні гасла використовують продавці пива і сигарет, політтехнологи різних рівнів, влада й опозиція, консерватори й екстремісти.

Е. Фромм пов’язував агресивність стадіону з войовничістю націоналізму: „Який божевільний націоналізм об’єднує людей, що стежать за ходом сучасних Олімпійських ігор, які ніби служать справі миру. Варто пригадати той дикий, божевільний ентузіазм, з яким люди брали участь в різних війнах ХХ століття – цю готовність до самознищення, щоб зберегти репутацію „найсильнішої держави, честь або прибутки” [1].

Маргіналізація молоді, маніпулювання, гра на агресивних настроях – тупиковий шлях. Молоді потрібна школа політичного життя, реальна участь і реальний вплив. Українські студенти хотіли б брати більш активну участь у суспільному житті, майбутнє молодіжних організацій може бути кращим, ніж це здається зараз. В усякому разі молодіжні рухи, хочби й організовані зверху, краще за квоти для молоді. Молодіжні організації стимулюють реальну участь у виборчому процесі, у політичному змаганні, а квоти змінюють „правила суддівства” цього змагання. Відчуття служіння суспільству, пережите в молоді роки, може допомогти сучасним хлопцям і дівчатам зберегти етичні, духовні основи існування і відродження України.

Джерельні приписи

1. *Фромм Э.* Быть или иметь? – М.: Прогресс, 1990. – С. 80-82, 110-112, 148.
2. *Кастельс М.* Могущество самобытности // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. – М.: Academia, 1999. – С. 297, 300.
3. *Чупров В.И., Зубок Ю.А., Уильямс К.* Молодежь в области риска. – М.: Наука, 2001. – С. 94-98.
4. *Сильвестров С.* Самоопределение общества в условиях глобальной модернизации // Социально-экономические проблемы переходного общества: Опыт стран СНГ. – М.: Наука, 2000. – С. 74-76.

УДК 37.034:504

Нечипорук Л.І. - викладач РДГУ

Ноосферні цінності як засіб формування

духовної особистості

Людство вийшло на новий етап цивілізаційного розвитку, що вимагає досить глибоких світоглядних змін. Суспільство потребує духовно спрямованої особистості, яка творчо перетворює природу відповідно до вищих цілей, культурних і духовних цінностей [7]. Найбільш адекватно відображають сучасну соціоприродну динаміку, майбутнє нашої цивілізації моделі педагогічних учень, які будуються на основі вчення В.Вернадського про біосферу і його ідей про ноосферу та спрямовані на формування ноосферної особистості. Така особистість має всі якості духовної особистості, оскільки поняття „духовність” належить до характеристики людини, означає рівень її морального розвитку і проявляється в її людині на трансцендентальні цінності, у прагненні до творчої самореалізації, свободи, краси і гармонії, – вважає Бурцева О. [2]. Ноосферність буття духовної особистості виражається в орієнтації на глобальні еволюційні процеси, які відбуваються на планетарно-космічному, універсальному рівні життя, пов’язані із формуванням нових, ноосферних реалій сучасності.

ÇI³NÒ I ÒÏÓ

Вітальне слово ректора	3
Виткалов В.Г., Граб О.В. Молодь у соціокультурному просторі XXI століття: за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції „Стан і перспективи розвитку духовної культури особистості в умовах розгортання глобалізаційних процесів”	5
Розділ I.	
Освіта і виховання як основа розвитку культури XXI століття	11
<i>Баранівський В.Ф.</i> Особистість, освіта та культура в умовах глобалізації	11
<i>Чорний В.С.</i> Освіта та виховання на межі століть: пошуки філософсько-методологічного обґрунтування	13
<i>Стеблецька Г.Е.</i> Простір дитинства у добу глобалізації	18
<i>Іванченко Є.А.</i> Інтегративна професійна підготовка. Види інтеграції. Соціокультурна інтеграція	21
<i>Новоселецький М.Ю.</i> Проблеми цінностей в інформаційному суспільстві	25
<i>Білик К.О.</i> Два аспекти розвитку духовності в умовах глобалізації	27
<i>Костенко М.С., Степанюк О.В.</i> Галузеві документні потоки як фактор формування соціокультурного простору України періоду суспільних трансформацій	29
<i>Бучковська О.Ю., Карнюк Д.В.</i> Особливості міжкультурних комунікацій в процесі глобалізації	33
<i>Кучина Н.І.</i> Поширення книги в сучасній Україні: регіональний аспект	35
<i>Грипич С.Н., Семенюк Г.П.</i> Формування інформаційної культури студентів (на прикладі діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету)	41
<i>Якубовська С.С.</i> Контроль якості знань студентів в умовах кредитно-модульної системи	44
<i>Печенюк Ю.</i> Самостійна робота студентів ВНЗ в умовах КМСОНП	46
<i>Бахомент С.П., Тарасюк А.В.</i> Формування високої духовності особистості, утвердження на національному ґрунті людської моралі – пріоритетний напрям роботи куратора групи	51
<i>Забута Н.В.</i> Економічна свідомість у контексті економічної культури майбутнього фахівця	56
<i>Музичко Л.В.</i> Формування індивідуального стилю учіння – шлях до індивідуалізації навчання студентів у сучасних умовах становлення вищої освіти	60
<i>Зубцова Ю.Є.</i> Соціально-психологічні фактори патріотичного виховання молодших школярів	64
<i>Кречетова В.А.</i> Освіта як чинник конструювання національної ідентичності	68
<i>Возна Т.О.</i> Використання переваг інформаційних комунікацій як передумова підвищення освітньо-культурного рівня студентської молоді	72
<i>Леснякова О.Г.</i> Значення новітніх методів аналізу соціологічних даних у сучасному освітньому процесі (на прикладі методів візуалізації)	75
<i>Коротич А.А.</i> Шляхи формування системи освітніх та культурних цінностей студентської молоді	78
<i>Ткаченко О.О.</i> Протиріччя глобалізаційних процесів у системі гуманітарних цінностей молоді	81
<i>Граб О.В., Колесник С.М.</i> Освітня і виховна роль досліджень вітчизняної культури у добу незалежності	83
<i>Граб О.В., Миркевич О.В.</i> Аспекти вивчення проблем вітчизняної культури другої половини ХХ століття (1960-1980 роки)	88
<i>Граб О.В., Ботан О.В.</i> Вплив „екранної” культури на естетичні смаки молоді у контексті трансформації духовності українців початку ХХІ століття	92
<i>Ткач О.В.</i> Реклама як дзеркало масової культури	96
<i>Маркевич О.В.</i> Мала академія наук (МАН) – як форма реалізації індивідуальних творчих можливостей обдарованих дітей (на базі Гошанської районної державної гімназії)	99
<i>Виткалов С.В.</i> Особливості реалізації модульного навчання в сучасних умовах (на прикладі спеціальності „Економічна кібернетика”)	103

<i>Смирний Д.В.</i> Музей як чинник національної культурної політики	107
<i>Медведєва В.М.</i> Українська книга і книговидавництво в культурно-освітньому просторі України	111
<i>Семерніна І.М.</i> Професійна саморегуляція майбутніх учителів музики як важливий компонент самореалізації особистості	114

Розділ II.

Молодь і культурна динаміка України у контексті глобалізаційних проблем	117
--	------------

<i>Малафійк І.В.</i> Особистість як соціальна якість людського індивіда	117
<i>Кравченко Т.В.</i> Політична соціалізація студентської молоді: постановка проблеми	119
<i>Кіянка І.Б.</i> Політична культура молоді в контексті демократизації українського суспільства після „Помаранчевої революції”	123
<i>Глодя К.В.</i> Специфіка використання виборчих технологій в умовах українського суспільства	126
<i>Ковалюк В.В., Ковальчук Т.Г., Романюк С.К.</i> Соціокультурні проблеми студентської молоді та основні напрями пошуків соціальної ідентичності	132
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ноосферні цінності як засіб формування духовної особистості	136
<i>Потапчук Т.В.</i> Взаємодія особистісного розвитку викладача та студента – основа гуманістичної педагогіки	140
<i>Яценко Л.В.</i> Проблема гендерного виховання студентів ВНЗ: теоретичний аспект	144
<i>Шевель А.О.</i> Врахування національних культурних цінностей – як умова розвитку духовної культури молоді	147
<i>Желізняк В.М.</i> Національні культури в умовах глобальних трансформацій	150
<i>Гуменюк С.М.</i> Філософські пошуки острозького традиціоналізму як взірць високоморального сенсотворення	153
<i>Герасименко О.А.</i> Вплив традицій міської культури Волині на становлення української національної ідентичності: погляд молоді	156
<i>Найда Р.Г.</i> Молодіжні товариства Волині у 20-30 роках ХХ століття: етико-педагогічні основи формування особистості	161
<i>Мулявка О.Є.</i> Культурні традиції Волині кінця ХVI – першої половини ХVII ст. як фактор генези сучасного українського суспільства	163
<i>Пігольчук В.П.</i> „Віртуальний андеграунд” як новий етап розвитку молодіжних субкультур	165
<i>Одолінська І.С.</i> Молодіжні субкультури в Україні в історико-культурній ретроспективі	169
<i>Бондарчук А.Я.</i> Особливості розвитку культури сімейних взаємин студентської молоді на сучасному етапі	172
<i>Крамаренко С.В.</i> Соціалізація дітей-сиріт у контексті проблеми готовності до самостійного життя	175
<i>Парфенюк В.І., Грицак Т.І.</i> Релігія як феномен духовного та суспільного життя	178
<i>Корольчук О.І.</i> Проблеми політичної свідомості й політичної культури суспільства на сучасному етапі розвитку	184
<i>Стеблецький В.В.</i> Геймерство: проблема чи крок у майбутнє	188
<i>Безкоровайна О.В.</i> Особистісне самоствердження в умовах глобалізації сучасної освіти	191
<i>Шевчук М.В.</i> Інформаційне забезпечення наукової діяльності студентів	196
<i>Котяш О.М.</i> Жіночий рух України в історичній ретроспективі: становлення та розгортання	199

Ç³ÑÒ II ÒÏÓ

Розділ III.

Художня діяльність: сутність проблематика, перспективи 3

Рудий О.П. Художні процеси і їх роль у дослідженнях археологів кінця XIX – початок XX століттях 3

Белова О.С. Міф і реальність у радянському мистецтві 20-х років XX століття 6

Сташук О.А. Образотворче мистецтво і духовна культура особистості 11

Артюхова І.Ф. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музики 15

Козачишина Г.О. Театр як фактор формування цінностей людини інформаційної доби 18

Опанасюк В.А. До питання формування пластичної культури оратора 22

Нагорний В.В. Творчість Юрія Андруховича як спроба захисту української національної ідентичності 26

Ігнатов С.О. Художня діяльність як процес маніфестації протиріч людської природи 31

Дзвінка О.В. Дитяча народна іграшка з Полісся 35

Забута Б.І. Народна мелодія у музичному полотні сучасних хореографічних постановок (з творчого доробку ансамблю народної музики „Наспів” МБК) 38

Тарасенко О.Л. Духовна музика в контексті суспільних реалій 41

Ужвинський М.Ю. Концертне озвучення і звукозапис бандури 43

Смирнова Т.В. Магнатський театр на Волині наприкінці XVIII – початку XIX ст. 49

Губа О.А. Вплив керівника аматорського театрального колективу на формування особистості молодших школярів 54

Сістук О.Г., Черуха А.А. Рівненський обласний академічний музично-драматичний театр в контексті всеукраїнського сценічного мистецтва 60

Москалець Д.О. Аматорське кіно Волині крізь призму соціокультурних реалій II половини XX – початку XXI століття 64

Артюх Г.О., Голіков О.С. Образ молоді в сучасному кінематографі на пострадянському соціокультурному просторі 69

Ковальчук В.В. Кіномистецтво незалежної України: стан, проблеми, перспективи розвитку 71

Заблоцька С.М. Особливості творчого методу абстракціоністів у фокусі практики авангарду 75

Катеринчик О.М., Левенець М.В. Українська вишивка: символи та орнаментальні мотиви 79

Пашковська Л.В. Творча спадщина Федора Вовка в контексті вивчення української культури 82

Гнатюк Е.М. Традиція і новація в західноєвропейській культурі межі XIX-XX ст. 85

Ніколаєва А.О., Гнатюк Е.М. „Політичний салон” 30-х: на матеріалі образотворчого мистецтва Радянського Союзу і Німеччини (порівняльний аспект) 88

Верховенко О.А. Художньо-естетичні принципи танцю-модерн: історико-культурний аспект 93

Ігнатова Л.П., Петлій С.В. Рок-культура як форма самореалізації молодого покоління 94

Мазур Г.Я. Розвиток хорової культури Дрогобиччини другої половини XIX – першої половини XX століть 99

Гаркала І.Й. Театр ім. Марії Заньковецької: етапи становлення 105

Корінь Н.А. Художнє сприйняття мистецтва – провідний фактор естетичного виховання особистості 109

Маркевич О.С. Трансформація трипільської культури у сучасному українському мистецтві 112

Мельник Н.В. Шоу-бізнес як культурний феномен сучасного суспільства 114

Розділ IV.

Самореалізація і самоорганізація молодого покоління в культурному просторі XXI століття 119

Терешко Л.В. Методологічні засади формування культури здоров’я майбутнього педагога 119

Башавець Н.А. Самореалізація та самоорганізація молодого покоління через культуру здоров'язбереження	124
Жук В.М. Актуальні питання підготовки магістрів зі спеціальності „Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія”	126
Грінберг Л.Ф. До проблеми адаптації студентів-заочників молодших курсів до навчання у вищому навчальному закладі	130
Дубовик С.М. Формування продуктивного стилю професійного спілкування у майбутніх викладачів економіки	132
Семенюк-Іванюк Л.Ю. Формування професійної свідомості майбутнього вчителя – основа розвитку синтетичного мислення	136
Борисенко Л.Л. Психолого-дидактичні аспекти активізації пізнавальної діяльності студентів	142
Забута Т.В. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності як основа формування професійної культури	146
Вакульчук М.В. Риторична культура особистості в умовах вищої школи	149
Вітюк В.В. Культура мовлення сучасної молоді в умовах розгортання глобалізаційних процесів	152
Шолудько Н.Г. Студентське самоврядування як форма розвитку громадянської активності молоді	155
Хижняк О.В. Студентське самоврядування як фактор формування європейського освітнього простору ХХІ століття	158
Лукач О.М. Моральна поведінка як складова духовної культури студентської молоді	161
Хондока Р.В. Духовний розвиток сучасної молоді	164
Гордійчук А.М., Зарицька А.А. Педагогічні умови формування духовного потенціалу студентської молоді	166
Гладун Л.О. Нові інформаційні технології навчання як засіб навчальної діяльності студентства ..	170
Кащук М.В. Розвиток інтелектуальних здібностей дитини у дозвіллевому просторі навчально-виховних та соціокультурних закладів	174
Кравченко А.С. Студентське самоврядування як механізм формування нової української еліти	179
Шолудько Н.Г., Качорець Н.В. Учніське самоврядування: структура, функції (на прикладі Франівської та Бочаницької ЗОШ Рівненської області)	182
Лавренчук Я.Ю. Явище перемикування коду як характеристика глобальних процесів	186

Наукове видання

ÀÈÒÓÀËÛ³ ÌÈÒÀÍÛ ÈÓËÛÒÓÐÎËË³;

ÀËÛàìàò ìàóéîîîî òîààðèòàà "Àó³à"èàòààè èóèòòòòèè³;
Ð³áííîüèîî àãðæàîîîî ãóòà³ òàðèîî ó³àãðèèòòò

Випуск 6

Том I

Наукове редагування – *проф. Виткалов В.Г.*
Комп'ютерний набір – *Федорук Л.М.*
Комп'ютерна верстка та макет – *Федорук Л.М.*
Упорядкування і коректура – *Виткалов В.Г., Граб О.В.*
Редактор - *Парфенюк В.І.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 26.10.2007.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк.19,7. Наклад 300 прим.

Адреса редакції: Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології. Тел. 8 (0362) 22-20-32
Видавничі роботи: ППДМ
свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна”
кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції
**“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”:** У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008.
– Т.1. – 204 с.

ISBN 978-966-8424-77-9

ББК 71.0
УДК 008:168.522

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12